

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

КИЇВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДЕКОРАТИВНО-ПРИКЛАДНОГО МИСТЕЦТВА
І ДИЗАЙНУ ІМЕНІ МИХАЙЛА БОЙЧУКА

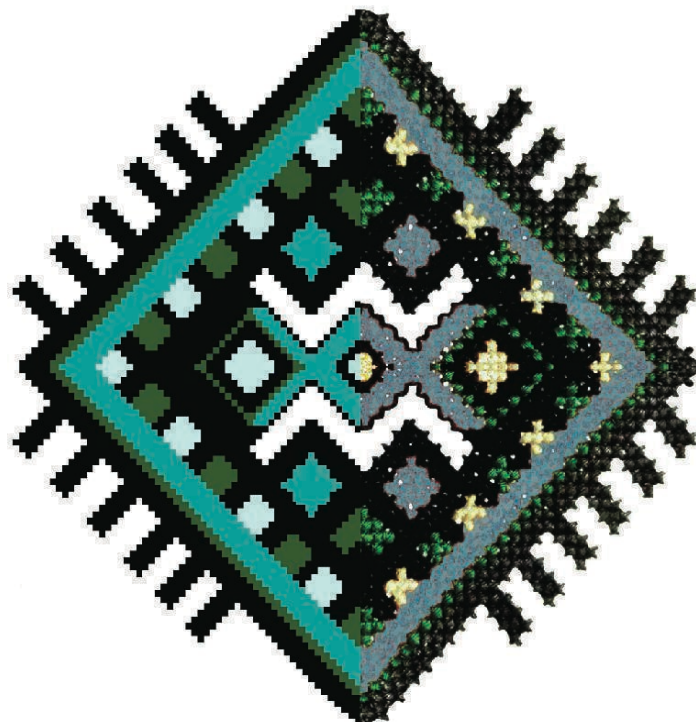
КОСІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ ПРИКЛАДНОГО ТА ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА
ЛЬВІВСЬКОЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ МИСТЕЦТВ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ» ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА

ЕТНОКУЛЬТУРНІ ТРАДИЦІЇ В ОБРАЗОТВОРЧОМУ МИСТЕЦТВІ ТА ДИЗАЙНІ УКРАЇНИ

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

Київ 2025

УДК 7.038.53(477)(082)

Рекомендовано до друку Вченою радою Факультету образотворчого мистецтва і дизайну Київського столичного університету імені Бориса Грінченка (протокол №7 від 10.06.2025 р.)

РЕЦЕНЗЕНТИ

Володимир Тименко – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри мультимедійного дизайну Київського національного університету технологій та дизайну, головний науковий співробітник відділу діагностики обдарованості Інституту обдарованої дитини НАПН України

Сергій Чирчик – професор кафедри мистецтвознавства і мистецької освіти Київської державної академії декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука, доктор наук, професор

Роман Силко – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри мистецьких дисциплін Національного університету "Чернігівський колегіум" імені Т. Г. Шевченка

РЕДАКЦІЙНА РАДА

Руденченко Алла Андріївна – доктор педагогічних наук, професор, член Спілки дизайнерів України, завідувач кафедри декоративного мистецтва і реставрації Факультету образотворчого мистецтва і дизайну Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

Зайцева Вероніка Іванівна – кандидат мистецтвознавства, доцент, член Національної спілки художників України, доцент кафедри декоративного мистецтва і реставрації, заступник декана з наукової роботи Факультету образотворчого мистецтва і дизайну Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

Ковальчук Остап Вікторович – кандидат мистецтвознавства, доцент, Заслужений діяч мистецтв України, член Національної спілки художників України, декан Факультету образотворчого мистецтва і дизайну Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

3-1 Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції «Етнокультурні традиції в образотворчому мистецтві та дизайні України» ред.рада Руденченко А.А., Зайцева В.І., Ковальчук О.В. та ін. Київ-2025

Наукове видання знайомить із дослідженнями актуальних проблем у галузі етнології, історії, мистецтвознавства та педагогіки, використання етнокультурних традицій в образотворчому мистецтві та дизайні України.

Для науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти усіх хто цікавиться проблемами етнокультурних традицій в образотворчому мистецтві та дизайні України.

Друкується в авторській редакції. Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за зміст своїх текстів.

УДК 7.038.53(477)(082)

Київ. 2025

ЗМІСТ

Андрій Мешко	8
<i>Проектна діяльність як форма інтеграції теорії й практики в мистецькій освіті</i>	
Ярослав Логінський	12
<i>Народні мотиви у творчості сучасних українських художників</i>	
Леся Варкач	15
<i>Роль українських художніх шкіл у формуванні національної ідентичності</i>	
Руслан Панфілов	19
<i>Цифрова графіка як форма візуального мистецтва</i>	
Ілля Поп'юк	23
<i>Між традицією і технологією: сучасні підходи до навчання декоративно-ужитковому мистецтву на основі бойківських зразків (ковальство)</i>	
Алла Руденченко	27
<i>Етнодизайн як мова сучасного українського мистецтва: від традицій до цифрової інтерпретації</i>	
Ольга Школьна	30
<i>Дверні гонги, молотки-стукалки в культурі країн Європи та Сходу</i>	
Андрій Постол	36
<i>Толока як спосіб збереження етнокультурних традицій різьблених віконниць Чернігівщини початку XXI сторіччя</i>	
Анатолій Бровченко	41
<i>Етнодизайн в контексті глобалізації</i>	
Олексій Власов	45
<i>Ізнікська кераміка: становлення, трансформація, вплив</i>	
Наталія Дмитренко	49
<i>Візантійська спадщина в мистецькій освіті: необхідність інтеграції іконографічних студій у навчальний процес</i>	
Оксана Перепелиця, Р.Дашинський, С.Носаль	55
<i>Цифрова графіка в мистецькій освіті: виклики, можливості та майбутнє розвитку</i>	
Оксана Перепелиця, Катерина Кучеренко, Раїса Коріньок	60
<i>Індивідуальний стиль у мистецтві: формування, впливи та значення</i>	
Петро Гаркін	65
<i>Рекламна колона як елемент візуального коду Києва</i>	
Андрій Опанащук	72
<i>Дизайн як зброя: роль візуальних медіа у війні за свідомість</i>	

Ольга Терещенко	80
<i>Художньо – графічні особливості орнаментального декору в українських стародруках</i>	
Мирослав Мельник	85
<i>Еволюція сприйняття етностилю в українській моді 1920 – 2025 років</i>	
Іван Братусь, Оксана Попінова, Олександр Крюк	89
<i>Деякі аспекти впровадження штучного інтелекту в мистецьку освіту</i>	
Вероніка Зайцева, Алла Буйгашева	94
<i>Особливості художньої інтерпретації мотивів українського народного мистецтва в українській книжковій графіці другої половини XX століття</i>	
Катерина Енюшіна, Ольга Школьна	98
<i>Діяльність Чернігівських різьбярів на київщині в XVII–XVIII століттях</i>	
Петро Малинка, Наталія Полтавець, Ольга Принцевська	103
<i>Цифрові медіа як інструмент розвитку художнього мислення</i>	
Володимир Ситник	107
<i>Творча спадщина митця у виставковому проєкті музейної єдності «Олексій Шовкуненко: Херсон – Київ»</i>	
Юлія Зеленко	113
<i>Роль і використання етнодизайну у сучасному українському кінематографі</i>	
Маргарита Пугаченко	116
<i>Бісер у кримськотатарській вишивці</i>	
Віктор Карпов	120
<i>Дизайн код міської айдентики києва</i>	
Ігор Хлібосолов	125
<i>Культурна політика як метод державного управління</i>	
Ольга Коновалова	130
<i>Азійсько-європейський трансфер ювелірних прикрас: до гіпотези міграцій</i>	
Ольга Коновалова, Максим Аюпов	134
<i>Аполлонічне і діонісійське як естетична дихотомія в мистецтві</i>	
Вікторія Шелепова	137
<i>Синтез традицій та інновацій у творчості романа петрука: аналіз живописних та монументальних творів</i>	
Юлія Шеменьова	142
<i>Феміністичні наративи в українському стріт-арті: від традиційних образів до емансипації</i>	
Андрій Мазов	148
<i>Інтеграція стріт-арту в навчальні програми: можливості та виклики</i>	

Уляна Белнакіта	153
<i>Орієнтальні теми в європейському живописі</i>	
Дмитро Боровик.....	156
<i>Трансформація стилістики творчості в. куликова кінця XX – початку XXI століть</i>	
Наталія Сапфірова.....	160
<i>Інтерпретація традиційного орнаменту та народного живопису в авторському ювелірному мистецтві України кінця XX – початку XXI століття</i>	

УДК 7.03(3)"395/1453": [7:378]

Наталія ДМИТРЕНКО,

доктор філософії (PhD), доцент кафедри образотворчого мистецтва

Факультету образотворчого мистецтва і дизайну

Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

<https://orcid.org/0000-0002-1223-8935>

n.dmytrenko@kubg.edu.ua

ВІЗАНТІЙСЬКА СПАДЩИНА В МИСТЕЦЬКІЙ ОСВІТІ: НЕОБХІДНІСТЬ ІНТЕГРАЦІЇ ІКОНОГРАФІЧНИХ СТУДІЙ У НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС

Анотація. У тезах розглянуто значення вивчення візантійського мистецтва, іконографії та культурних традицій Східних країн у системі сучасної мистецької освіти. Проаналізовано роль Візантійської імперії як культурного та релігійного центру, її вплив на формування образотворчої традиції Київської Русі, а також актуальність впровадження іконографічних студій у підготовку сучасних українських митців.

Ключові слова: візантійське мистецтво, іконографія, мистецька освіта, Київська Русь, сакральне мистецтво, культура Сходу.

Abstract. This paper explores the significance of Byzantine art, iconography, and the cultural traditions of Eastern countries in the context of modern art education. It analyzes the role of the Byzantine Empire as a cultural and religious center, its influence on the visual tradition of Kyivan Rus, and the relevance of integrating iconographic studies into the curriculum of contemporary Ukrainian art institutions.

Keywords: Byzantine art, iconography, art education, Kyivan Rus, sacred art, Eastern culture.

Іконографія як навчальна дисципліна є надзвичайно важливою складовою підготовки сучасного митця. Вона дає можливість майбутнім художникам усвідомити структурну складову та семантичний зміст сакрального образу, навчитися читати візуальний текст, наповнений теологічними та культурними сенсами. Іконографія є спеціальною історичною та мистецтвознавчою

дисципліною, яка вивчає образи та сюжети. Це система мислення, що сформувалася в рамках становлення та розвитку Візантійської імперії та мистецтва грецької традиції, яке сформувалося на базі мистецтва ранніх християн, і яку неможливо зрозуміти без звернення до першоджерел, теології, історичного та релігійного контекстів [6, с. 67].

Візантійська імперія (Східна Римська імперія) існувала з 330 до 1453 року і стала осердям християнської культури, де поєдналися елліністичні, римські та східні традиції [1, с. 41–45]. Її столицею був Константинополь, що став центром духовного, культурного й політичного життя православного світу. Візантія розвинула власну форму християнського мистецтва, зокрема іконопис, мозаїку, фреску, архітектуру, що базувалися на глибокій теологічній основі. Ікона у Візантії мала статус не просто зображення, а явлення сакрального, і тому її створення підпорядковувалося християнським канонам [5, с. 251–253].

Історія Візантії поділяється на кілька етапів: період становлення (IV–VII ст.), іконоборчі суперечки (VIII–IX ст.), македонське та комнінське відродження (IX–XII ст.), латинська окупація (1204–1261) та пізній період до падіння Константинополя під османами. У кожному з цих періодів іконографія розвивалася та набувала нових форм, віддзеркалюючи богословські суперечки, політичні зміни й культурні контакти з іншими народами, зокрема арабським світом, Іраном, Вірменією та Кавказом [2, с. 58–62].

Значний вплив Візантії на українські землі розпочався ще до офіційного хрещення Русі у 988 році. Разом із християнством Русь отримала взірці візантійського мистецтва, моделі храмового будівництва, літургійної практики, освітні традиції та книжну культуру [3, с. 21; 4, с. 26]. Софійський собор у Києві, зображення Богоматері Оранти, Євхаристії та Таємної вечері у мозаїках й фресках XI століття – усі вони демонструють безпосередній зв'язок із грецькою традицією (Рис. 1).

Рис. 1. Євхаристія. XI ст. Мозаїка. Собор Святої Софії. Київ, Україна.
Фрагмент. (URL: http://sofiyskiy-sobor.polnaya.info/ua/mozaiki_sofiivskogo_soboru.shtml).

Іконографія у Київській Русі стала засобом формування національного образу, духовного простору та ідентичності. Окрему увагу заслуговують зображення крилатих грифонів у фресках веж Собору Святої Софії в Києві. Адже образ грифона було так само запозичено з візантійської та східної традицій, які простежувалися і на Балканах (Рис. 2).

Рис.2. Грифон. Рельєф. Візантія, Греція або Балкани (?). 1250–1300 рр.
Мармур. 59.5 x 51.5 см. Нью-Йорк, Метрополітен музей.

Окрему увагу слід приділити міжкультурній взаємодії Візантії зі Сходом. Візантія вела дипломатичні, торговельні та військові взаємини з Іраном, Арабським халіфатом, Центральною Азією, зберігаючи при цьому складний баланс між впливами та опором. У візантійському мистецтві знайшли відображення не лише християнські символи, але й орнаментальні, декоративні елементи, які мали східне походження [7, с. 223–228]. Цей культурний синтез актуальний і сьогодні, оскільки дозволяє розглядати мистецтво як діалог традицій, а не як ізольовану систему (Рис. 3).

Рис. 3. Блюдо. Іран чи Ірак (?). IX–X ст. Емалі. Візантія XI ст. Бірюзове скло, срібло, золочення, перегородчаста емаль, коштовне та напівкоштовне каміння. Висота – 6 см, діаметр – 18, 6 см, діаметр денця – 7, 4 см. Венеція, скарбниця собору Сан Марко.

Упровадження іконографічних студій у мистецьку освіту сприятиме формуванню не лише знань про стиль чи техніку, а глибшого розуміння християнських образів. Такий підхід дозволяє студентам інтегрувати історичний контекст, релігійну складову та аналіз культурно-мистецької традиції у власну художню практику. Іконографія – це ключ до розуміння візуальної мови та мистецьких традицій, яка й сьогодні залишається актуальною у глобалізованому світі, особливо в контексті збереження культурної спадщини та проведення реставраційних робіт.

Список використаних джерел:

1. Алієва Н. Мистецтво Візантії: світоглядні основи та художня система. Київ : Либідь, 2007. 256 с.
2. Ємельянова О. Іконографія візантійського мистецтва. Львів : Український Католицький Університет, 2016. 198 с.
3. Gierowski J. A. The Enlightenment in Poland // The Enlightenment in National Context / ed. by Roy Porter and Mikuláš Teich. Cambridge : Cambridge University Press, 1981. P. 204–225.
4. Prymak T. M. Ukraine, the Middle East, and the West: Essays in Honor of Paul Robert Magocsi. Toronto : University of Toronto Press, 2021. 248 p.
5. Ševčenko I. Society and Intellectual Life in Late Byzantium. London: Variorum Reprints, 1981. 374 p.

6. The Oxford Dictionary of Byzantium. Ed. Aleksander P. Kazhdan, A. P. Kazhdan (Editor), Alice-Mary Maffry Talbot, Anthony Cutler, Timothy E. Gregory, Nancy Patterson Ševčenko. New York, Oxford. Oxford University Press, 1991. 2232 p.
7. Treasury of San Marco, Venice. Metropolitan Museum of Art. New York, 1984. 337 p.